

תלמוד תורה לבדו – הרב אבינר

יש אנשים תמהים על כיוונים חדשים בחינוך הלאומי דתי של הדגשה גדולה של לימוד תורה לדעתם כיוון שלא הורגלו לזה. הם שואלים שמא יש פה הפרזה. הם אומרים הנה יש עכשיו תלמודי תורה לאומיים דתיים שהם לומדים כמעט רק תורה. וגם ישיבות קטנות מה שנקרא, באותו גיל של ישיבות קטנות, שהם לומדים רק תורה.

על זה הם שואלים שתי שאלות: שאלה א האם זה לא הפסד? האם זה לא הסתגרות? האם לא צריך לדעת גם את עניני החול? בודאי קודש יותר חשוב מחול אבל צריך לדעת חול. מצד ההשכלה (ב) מצד המקצוע. טוב אם הילד הזה הוא יחליט להמשיך כל חייו ללמוד תורה בסדר אז הוא לא זקוק לאותם הלימודים מלבד מה שאמרנו קודם- ההשכלה, אבל בשביל מקצוע הוא לא צריך. אבל מה יהיה עם הילד בסיום כיתה יב, טוב הוא לא כבר ילד הוא בחור, הוא ירצה ללמוד מקצוע ירצה ללמוד באוניברסיטה אז איך הוא יעשה זאת? טוב שתי שאלות.

לגבי השאלה הראשונה של לימודי קודש לימודי חול וכו'. קודם נתחיל מבחינה מחשבית. על פי איגרת קע של הרב קוק המכונה על פי תלמידיו "אגרת החינוך". הרב קוק אומר חינוך האדם למה אנחנו רוצים לחנך? מה הדמות האידאלית שאנחנו רואים לפני עינינו ואלה אנחנו מגייסים כל כוחותינו? אדם ישר וטוב. ישר וטוב להשם, ישר וטוב לבריות. אדם עם יראת שמים עם מידות טובות, אדם עם כיפה וציצית שמתפלל בכוונה, אדם שעוזר לחבריו, עוזר לאמו ולאביו. זה האידאל שלנו. אדם ישר וטוב.

אבל יש אידאל שני משני מצטרף להכשיר את האדם להלחם מלחמת החיים. כמובן בשביל לשרוד בחיים לא די להיות ישר וטוב צריך מקצוע צריך כשרונות מיומנות אבל זה משני. אם אפשר שניהם זה ודאי טוב, אבל זה דבר משני הענין הזה. זה מצטרף כפי הצורך צריך לא צריך לא צריך לא צריך.

שמתם לב, כלומר הרב קוק לא הציג את לימודי חול כחיוניים מצד ההשכלה אלא חיוניים בשביל המקצוע. נו, אנחנו רוצים אדם ישר וטוב איך עושים ישר וטוב? אצל אברהם זה נקרא "ויקרא בשם ד'" אדם היה קורא בשם השם. לעשות אנשים ישרים וטובים. וזה לימוד תורה. לימוד תורה זה מדע זה חינוך זו הדרכה שעושה את האדם ישר וטוב. וכמובן לעשות אדם ישר וטוב זה לא דבר של מה בכך. זה דבר שמצריך עמל עצום.

ולכן אומר הרב קוק תמיד היה בעם ישראל שלמדו תורה, הילדים למדו, צעירים למדו תורה יומם ולילה, אך ורק תורה ותורה. ואם היה צריך להכשיר אותם למלחמת החיים היו עושים את זה מהצד, לא בישיבה, לא בתלמוד תורה, בצד בשום מקום. איזה מורה איזה קורס איזה משהו כדי שיוכל להרויח את כספו ביושר.

ההסתכלות הזאת העקרונית המחשבית ההשקפתית היא גם מקבלת תרגום בהלכה. תסתכלו למשל הלכות תלמוד תורה לרמב"ם הוא אומר שם פרק ג מי שרוצה להיות ת"ח לזכות לכתרה של תורה צריך שילמד וילמד וילמד תורה ולא יעסוק בשום דבר אחר.

גם השו"ע הלכות ת"ת סימן רמ לא זוכר ו באזור. היה אומר רק לימוד תורה. הרמ"א רבי משה איסרליש בהגהותיו אומר אה, אפשר קצת חול, קצת טיפה, פירור צירוף. ???!!!! הגאון מוילנא מביא שם דברי חז"ל כקורא באגרת. נכון אתה לומד תורה יומם ולילה אבל אם אתה מקבל אגרת מחבר שלך ודאי אתה קורא ואתה עונה לו. אבל זה לא שהחיים שלך זה לקרוא אגרות ולכתוב

אגרות. זה עראי צדדי. השו"ע אפילו לא הזכיר את הצדדי והרמב"ם לא הזכיר את הצדדי. אבל הרמ"א הזכיר.

אם כן זאת ההלכה והיא מבטאת מה שאמרנו קודם. כלומר לכל המדעים כל הטכניקות זה בשביל להכשיר את החיים לבנות את החיים, שנחיה שיהיה לנו מה לאכול, שנהיה בריאים, שנחיה בנוח. טוב שכויך ברוך השם בזכות כל אלה אנחנו חיים וחיים בריאים וחיים טובים, שכויך. אבל עכשיו מה עושים עם החיים, מה זה החיים? החיים הרי אם זה להיות ישר וטוב על ידי קריאה בשם השם של לימוד תורה זה החיים, זה המטרה זה התוכן השאר זה מכשירים, סיוע עזר, פיגומים כדי להחזיק מעמד.

אם כן יוצא שמה שהולך ומסתמן עכשיו יותר ויותר אצל הלאומים הדתיים זה לא איזה חידוש חדש חדיש ומחודש, זה האידאל הגדול ותמיד היה. שמא תאמר טוב אבל זה לא, זה כמו חרדים אז יהיו פרימטבים. נו באמת, החרדים הם לא פרימטבים ומי שלומד רק תורה אינו פרימטיבי. כי צריך להבין מה המטרה של לימודי חול? האם אתה לומד לימודי חול בגלל שאתה באמת חושב שכל הדברים האלה יש איזה צורך לדעת אותם, אתה צריך לדעת על מזג האוויר בדרום אמריקה ומה קרה בקרב ווטרו? לא, אתם לא מבינים כלום אומרים חכמי לימודי החול בודאי שלא זו שטות, בודאי לא לומדים לימודי חול בשביל לדעת את כל זה, אלא כדי לפתח חשיבה, כדי לפתח תפישה נכונה, הסתכלות, כוח ניתוח, בשביל זה אנחנו לומדים כל הדברים האלה. נו בודאי מה לומדים במתמטיקה איך עושים חוצה זווית אדם צריך לבנות חוצה זווית בחיים? אלא שלומד מתמטיקה שילמד אחר כך. לא זה לא בשביל הידיעות זה בשביל עיצוב האישיות האינטלקואלית של האדם. והוכחה שכל מה שלמדת בבית הספר הרוב שכחת אבל זה לא אומר שכל מה שלמדת היה לשוא זה הטביע חותם אל אישיותך על עומק המחשבה שלך.

טוב האמירה הזאת אמיתית יפה מאד, חדשה. כי לפני מאות שנים לא, חשבו שלימוד ההוראה זה להקנות לתלמיד הכי הרבה ידיעות בכמות והכי מעולות באיכות. אם דחפתי לך בתוך הראש המון המון ידיעות והם ידיעות חשובות איכותיות מסודרות הצלחתי. אבל החינוך החדש במערב שהופיע לפני מאתיים שנה בערך אומר לא, עיקר הלימוד זה שיתוף התלמיד בתהליך קניית ידיעות ויצירת כלים ללמוד לבד, לעורר אצלו יכולת וחשק ללמוד, בעיקר יכולת. אה, זה מה שאמרנו שלימודי החול מטרתם לא הצורך של הידיעות האלה עצמן אלא להכשיר לחשיבה.

אה, ולימודי קודש זה לא מכשיר את החשיבה האנושית? ולימוד גמרא זה לא מכשיר את המחשבה האנושית? ולימוד גמרא ולימוד תנ"ך ולימוד הלכה נו בודאי. אבל כמובן הלימודים האלה הם קדושים לעצמם, אבל הם גם בונים את השכל של האדם. ראיתם איך לומדים יש הרבה לימוד עצמי, יש התעמקות. אה, זה בונה את השכל. לימודי חול בונים את השכל ולימודי קודש בונים את השכל לא פחות אפילו יותר. הרי זה שכל של בני אדם וזה שכל של ריבונו של עולם.

פעם היה רב אחד הרב נפתלי הרץ ויזל תלמידו של הרב משה מנדלסון שהוא כתב תוכנית לימודית של לימודי קודש ולימודי חול. הוא אמר לימודי חול זה להיות אדם, לימודי קודש זה להיות יהודי. צריך את שניהם. הגיע לוינא אמר הגאון מוילנא לשרוף בכיכר המרכזית. מה זאת אומרת בלי לימודי חול, אם אני לא לומד לימודי רק לימודי קודש אני לא אהיה בן אדם? אני אהיה בן אדם לעילא ולעילא ממי שלומד לימודי חול. אני אדם עם תכונות מוסריות אינטלקטואליות ניתוחיות הרבה יותר לאין ארוך. הרי זה דבר השם.

ולכן זה תמיד היה האידאל והאידאל הזה בא וחוזר. כמובן, זאת לא אומרת שמקום ומוסדות מסוג אחר, לא אמרנו שלא. בכלל אדם יכול לשאול, בסדר אני קיבלתי, אני קיבלתי שאם אדם

לומד תורה זה מעצב את האישיות זה מפתח את השכל וכו', זה מקנה דפוסי חשיבה יותר מאשר לימודי חול, אבל אנחנו צריכים במדינה שלנו מהנדסים ורופאים, מה נקח רופאים גויים ומהנדסים גויים, חס וחלילה ודאי שאנחנו צריכים. אז אם נלמד כל החיים תורה אז איך הוא יהיה? טוב אז אמרנו, יש מוסדות שלומדים קודש וחול נגיד ישיבות תיכוניות דברים כאלה ויש מוסדות שלומדים רק תורה. כדי ליצר אנשי מדע, אנשי טכניקה אנשי עסקים וכדי ליצר תלמידי חכמים. הרי שניהם חיוניים לאומה.

יש מכתב אגרת של הרב קוק לרב אחד זה בכרך ב עמ' לא זוכר ריח בערך הרב הזה זרק עפר על מוסד לימודי שהיה ביפו 'שערי תורה' שלמדו רק תורה כמו ישיבה קטנה של חרדים אמר מזה פה צריך ללמוד לימודי חול גם זה לא שווה מה שיש שם. על זה יוצא הרב קוק נגד הרב הזה נגד הרב מימון אמר לו מה זאת אומרת יתכן שחייבים להקים מוסדות עם סגנון אחר אבל למה לזרוק אבן על המוסדות האלה שקיימים שהמוסדות האלה צמחו תלמידי חכמים לאורך כל הדורות ותלמידי חכמים הוא אומר אני לא נותן אמון במכוונות החדשות המורכבות, הוא מתכוון מורכב קודש וחול. מה נאמר כתב את זה לפני מאה שנה וכמה עכשיו אנחנו יושבים על המדוכה של התוצאות החינוכיות של הישיבות התיכוניות. זה לא ביקורת על התלמידים או על הרמ"ם אולי זה ביקורת על מבנה המוסדות האלה שיש הרכבת קודש וחול וכן הלאה. הישיבה התיכונית הראשונה שהקים אותה הרב נריה זה לא היה ישיבה תיכונית, בכפר הרא"ה למדו רק תורה רק תורה רק תורה. אלא מה ההורים לא רצו לשלוח. בסוף היה מוצא את עצמו לבד אז הוא הכניס לימודי חול נו מה נעשה האידאל שלו היה רק שילמדו תורה.

אז מה יהיה עם מהנדסים? טוב אז אמרנו לא צריך לשלול, אדם לא צריך לשלול אדם צריך לבנות. אתה חושב שצריך ישיבות תיכוניות וממ"ד שלומדים קודש וחול- תקים, אבל אל תבטל את חשיבותם וערכם ומעמדם של המוסדות שלומדים רק תורה. אל תבטל, וגם לכיוון השני אל תבטל. יש מקום לגוונים. "איש אל מחנהו ואיש על דגלו". שמא תאמר שכחנו את השאלה השניה ואם בחור גמר שתיים עשרה כיתות למד תורה וגמרא במסירות ודבקות ויראת שמים ועכשיו הוא רוצה להיות מהנדס אלקטרוניקה ועכשיו הוא חסום, הרי זה קורה שאדם משנה כיוון יכול להיות כשהוא צעיר הוא רוצה ללמוד רק תורה ואחר כך הוא משנה כיוון. זה לגיטמי גם, מה אתה רוצה שילד קטן כבר יהיה נעול מראש. בסדר יכול להיות דבר כזה, אז מה? אז בגיל שמונה עשרה יעשה בגרות בשנה אחת. נו בגרות בשנה אחת? כן בגרות בשנה אחת. בדוק ומנוסה מכון בגרות מעביר ככה בגרות בשנה אחת. כמובן שם אין חינוך ואין התלהבות ואין ערכים. לא, רק להעביר בגרות. כמובן לא מדובר על אחד שעד גיל שמונה עשרה לא עשה כלום רק מכר מסטיקים, בודאי שהשכל שלו נחלש, אנו מדברים פה על מי שלמד תורה והשכל שלו זך תוך שנה הוא מסיים בגרות.

הנה לפני שנה הקימו במכון לב, זה מכון ללמוד הנדסאים מהנדס אלקטרוניקה מקצועות כאלה, יש אנשים יראי שמים, הקימו מכינה בשביל תלמידי ישיבות חרדיות שבכיתה יב רוצים לעשות הסבה ??? שם תוך שנה עשו בגרות. מזה תוך שנה? חצי יום למדו תורה חצי יום לבגרות. נכנסו שמונים אתם יודעים כמה התקבלו לבגרות? שמונים. זה לא כל כך מסובך.

שמא תאמרו אם אפשר לעשות בגרות בכיתה יב וללמוד חצי יום אז מה קורה לנו בתיכון, מה אנחנו טפשים? לא אנחנו לא טפשים. יש לנו מוטביציה נמוכה, יש לנו קשיים נפשיים רגשיים וכן הלאה וכן הלאה. לכן אם אותו בחור יחליט בכיתה יב להפנות לכיוון אחר בשנה אחת בלימוד של חצי יום הוא ישלים לכיתה יב. ואם הוא בסוף כיתה יב וצריך ללכת לצבא הוא יקבל דחיה מהצבא בשביל זה שנה. וגם יקבל השתתפות מלגה מהצבא שהוא יוכל ללמוד ולהשלים לבגרות.

הקיצור זה לא בלתי הפיך. כמובן שאנחנו מקווים שמי שלומד תורה יומם ולילה כל כך הרבה שנים הוא בסוף ימשיך ויהפוך להיות תלמיד חכם לאומה שחסרים חסרים. אבל אם הוא ישנה כיוון ויכול בהחלט להיות אדם מהנדס רופא נגר סנדלר צדיק וירא שמים.

אם כן זה האידאל הגדול. הרי הגאון מוילנא אמר ככל שיחסר לאדם מחוכמות כלליות יחסר לו מחכמת התורה. יש שרצו לומר שלא הגאון מוילנא אמר את זה אבל הוא אמר זה מופיע משמו על ידי רבי ??? משקלוב שתרגם ספר אקלידס ספר גאומטריה של ?? אלקידס לעברית והוא אומר זה הגאון שאמר לי לתרגם והוא אמר שככל שיחסר לאדם יד אחת בחכמות אחרות יחסר לו מחכמת התורה. נו בודאי שהגאון מוילנא דיבר אמת, אבל מזה אתה מסיק שילד מכיתה א צריך להקדיש שליש יום או חצי יום או שלושת רבעי יום ללימודי חול, זה מה שהוא אמר? הוא אמר שזה חשוב לדעת את הידיעות האלה וזה גם מוסיף לתורה. נו בסדר, לא מדובר פה בלימודים רשמיים, מדובר בהשכלה כללית. נכון, כל מי שלומד תורה צריך להוסיף השכלה כללית בכל המקצועות. גם הרב קוק אומר בסוף מאמרו דרישת השם שנמצא בספר עקבי הצאן: תלמיד חכם צריך להכיר כל המדעים. כמובן לא שיהיה בעל מעמד רשמי בכל המדעים, אי אפשר שיהיה לו דורקטורט או אפילו ??? בכל המדעים אבל הוא צריך להכיר את הרוח הכללית המתהלכת במדעים. נכון, פה זה לא בשביל המקצוע, פה זה בשביל השכלה כללית, השכלה כללית לשם חיזוק התורה.

הרב קוק מזכיר באגרת אחרת את דברי ... שדי לנו ללכת כשיטת הרמב"ם שהתייחס ללימודי חול לא כמטרה עצמית אלא כמכשיר למוביל לדעתם, לעזור לו לסייע לו לטפס אל האמונה בהשם. לכן יש לשמוח ולברך על המהלכים האלה. שכל ילד ילך לאן שמתאים לו, לאן שהוא יפרח הכי הרבה ביראת שמים. ומה שיש מקומות שלומדים רק תורה, אה, מזה יצמחו תלמידי חכמים. גם בעבר תלמידי חכמים ידעו מדעים. אני לא מדבר רק הספרדים, גם אשכנזים.

הרמ"א רבי משה איסרליש שאומר לימודי חול רק עראי הוא ידע מדעים. אנחנו יודעים את זה לא רק מסיפורים עליו שכשהוא התמנה הרב של קרקוב הוא נפגש עם הארכי הגמון שרצה לבחון אותו במדעים ושאל אותו שאלות במדעים ושאל אותו שאלות בלטינית והוא ידע לענות בלטינית צחה וגם ענה ואת כל השאלות המדעיות. טוב סיפור על הרמ"א מפורסם. אבל אפשר לראות מהספרים שלו, אפשר לראות מהספרים שלו מספרו תורת העולה, תורת חטאת היא הלכות כשרות, תורת העולה זה דברי אמונה ומחשבה מלא מדעים באותו ספר של רבי משה איסרליש. בודאי שידעו, אבל לא ידעו בגלל שבאופן רשמי ישבו ובישיבה. הרמ"א למד בישיבת לובלין שהיה בראשה רבי שלום שכנה והתחתן עם הבת של רבי שלום שכנה. בודאי שבישיבת לובלין לא ישבו שעה או שעתיים ללמוד מדעים, אלא הרמ"א תלמיד ישיבה צעיר התמנה לרב של קרקוב בגיל עשרים היה מוצא זמן פה ושם לכתוב, היה ענין הוא הבין את הערך של הדבר הזה אז פה ושם הוא למד ומזה הוא סבר השכלה עצומה שהרשימה את הארכי הגמון וגם אותנו כפי שרואים בספר תורת העולה.

ולכן נזכור כמו שהרב קוק "כי מציון תצא תורה" לא "כי מציון תצא מתמתיקה ואנגלית", אלא "כי מציון תצא תורה".